

HARIDUS- JA NOORTEAMET

Rajaleidja 10

Projektist „Traumateadliku lähenemise toetamine haridussüsteemis“

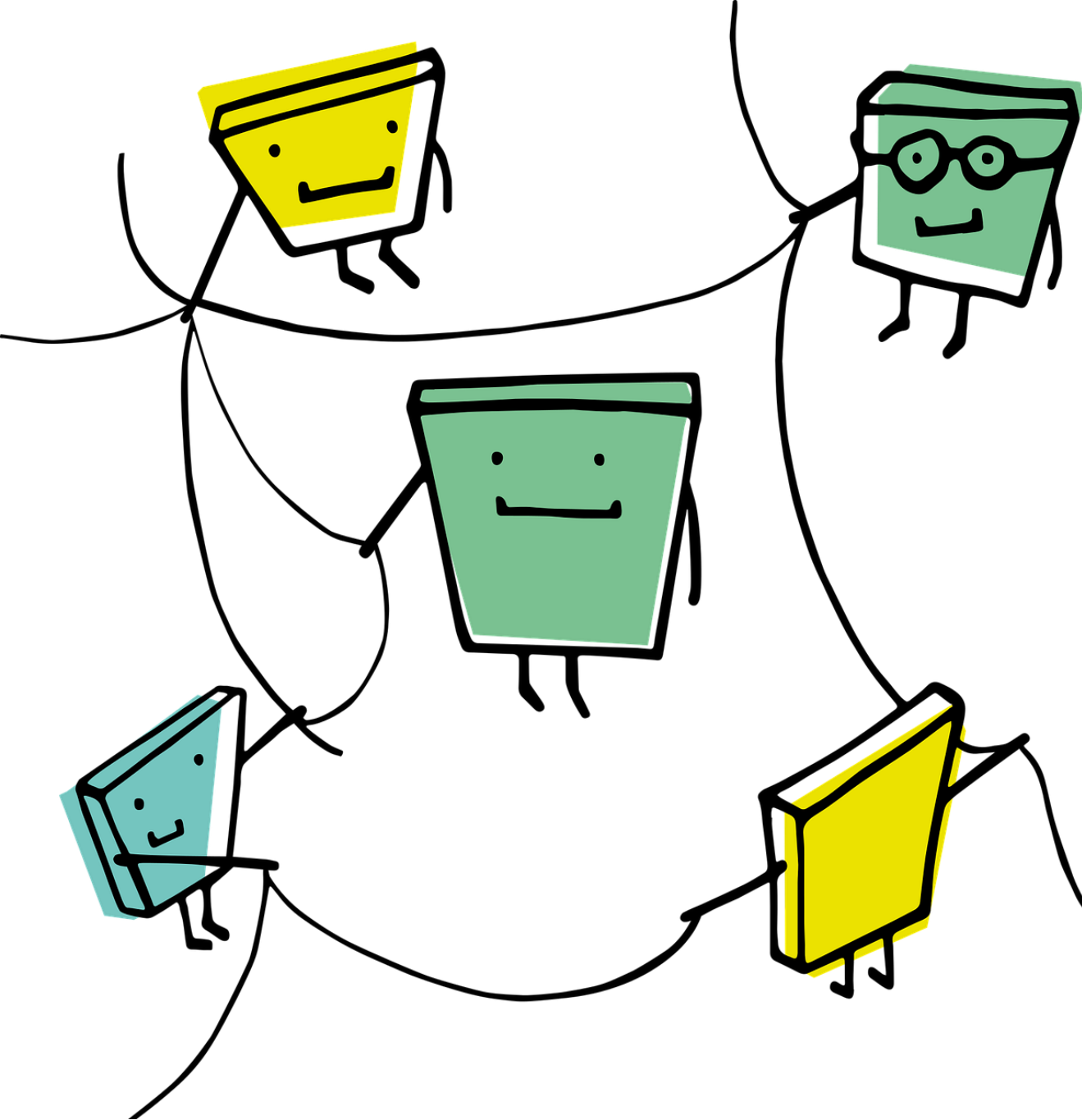
Tiina Kütt

Rajaleidja võrgustiku juht

24.04.2024

Traumateadliku lähenemise toetamine haridussüsteemis

- haridus- ja noorsootöö asutustes traumateadliku lähenemise omaksvõtt
- suurendada võimekust pakkuda haridus- ja noorsootöö asutustes lastele ja noortele traumateadlikku tuge
- Parandada Harno Rajaleidja kriisimeeskonna võimekust piirkondlike haridusasutuste tugispetsialistide meeskondade toetamisel

Traumateadliku lähenemise toetamine haridussüsteemis

- Traumateadlikkust tõstev koolitusprogramm haridusasutustele
- 16 Rajaleidja kriisimeeskonna liiget läbisid koolituse
- Väljaõppe saanud koolitavad haridus- ja noorsootöö asutuste meeskondi
- 5 Rajaleidja ja 5 koolipsühholoogi said laste traumateraapia (EMDR) väljaõppe

Miks on oluline haridusasutuse traumateadlikkus?

- Kool esindab **stabiilsust** ja **järjepidevust**
- Laps/noor veedab **palju aega** haridusasutuses
- Koolist peaks olema võimalik saada ühtlustatud ja tõest **infot**
- Kooli kaudu on võimalik pakkuda erinevat **toetust ja õpetust** paljudele lastele ja lastevanematele
- Õpetaja saab koostöös lapsevanemaga jälgida lapse/noore **toimetulekut** – muutusi tema käitumises, meeleolus, mängudes
- Vajadusel saab aidata vanemal otsida **spetsialisti abi**

MÕISTED

KRIITILINE SÜNDMUS

Kriitiline juhtum=ekstreemolukord=traumeeriv sündmus

- Viib inimese psüühilisest tasakaalust välja
- Põhjustab ebatavaliselt tugevaid emotsionaalseid ja kehalisi reaktsioone
- Teeb raskeks või võimatuks tavalise toimetuleku

Inimene kogeb ennast haavatavana

ABITUS!

NB! Kõik traumaatilised juhtumid ei tekita traumat

Mis on trauma?

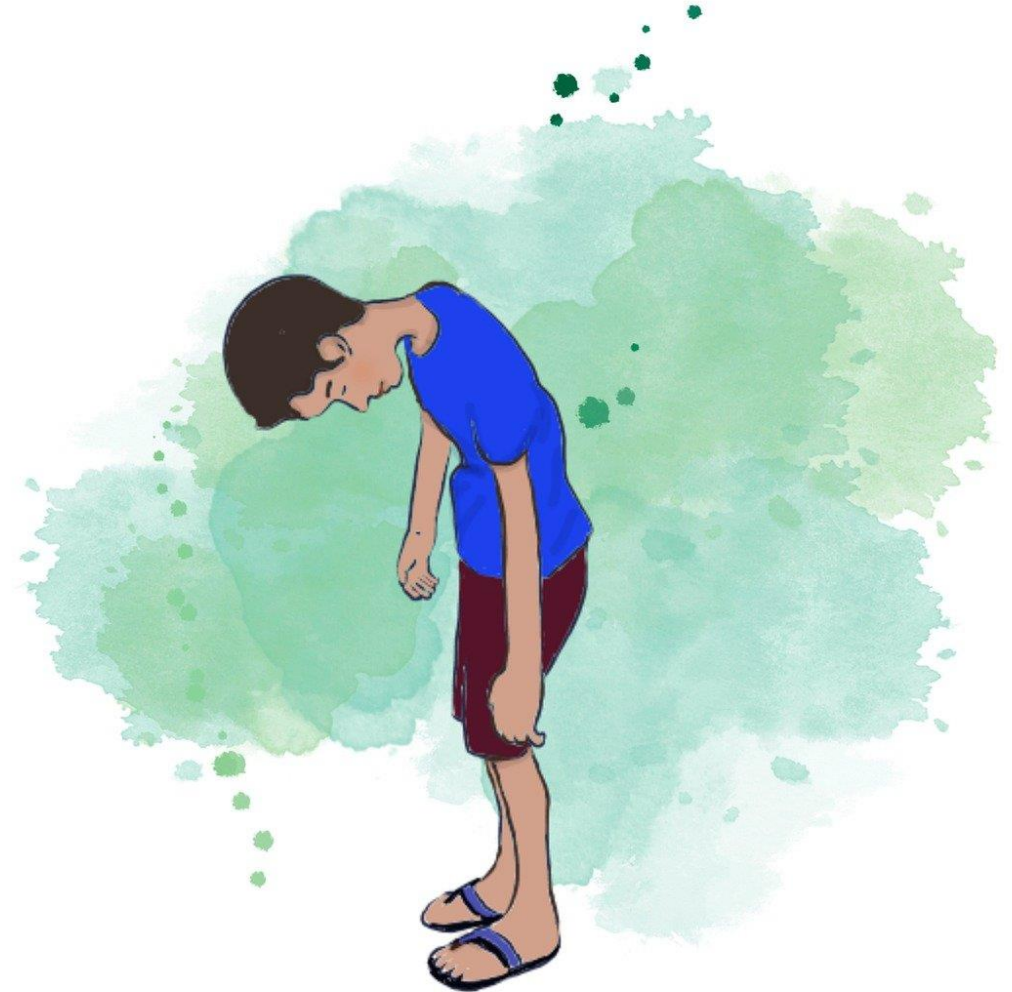
Trauma ei ole mitte sündmus, vaid kogemus sündmus(t)est

- Kreeka k.(τραύμα) „haav“ „vigastus“
- Normaalne vastus inimese poolt ebanormaalseks hinnatud sündmusele
- Traumaatiline reaktsioon on adaptiivne- on aidanud inimesel ohtlikus olukorras reageerida kiiresti- enne kui on liiga hilja

KOLM BAASILIST EELDUST

- maailm on turvaline
- elul on mõte
- mina olen väärtuslik

VÕIVAD TRAUMA JÄREL PURUNEDA

MÕJUSTATUD ISIKUD

- otsesed ohvrid
- ohvrite perekonnad
- pealtnägijad
- Töökaaslased
- Päästjad/kiirabi/politsei- hädaabi töötajad
- Sõbrad
- Sugulased
- Kohalik kogukond
- Abistajad
- Sarnased inimeste grupid
- Kaudselt ellujääjatega seotud
- Ellujääjate tuttavad
- Laiem üldsus

Trauma kahesugused reaktsioonid

Kõrgenenud erutus/hyperarousal (liiga palju, et integreerida kogemust)

Liigne kaitse

Tugev emotsionaalne reaktsioon

Ülim valvelolek (kohe juhtub midagi)

Pealetükkivad kujutlused

Kognitiivne protsess on "maas"

Jäätumisseisund:

ülikõrge erutus, millega kaasneb liikumatus

(nagu halvatud), lihased pinges, pindmine ja kiire hingamine

Kõrgenenud erutus

Puudulik erutus

Ogden and Minton (2000)

*Siegel, D. (1999)

"Tolerantsi-aken",
optimaalse erutuse ala

Puudulik erutus/hypoarousal (liiga vähe, et integreerida kogemust):

Kokkukukkumine, lame afekt

vaimne loidus, võimetus selgelt mõelda

Tuimus, tühjusetunne

alistumine

liikumisvõimetus

Kriisisekkumise keskne eesmärk

- Tagada kooli/lasteaia/asutuse toimimine, igapäevaelu võimalikult turvaline jätkumine
- Leevendada traumaatilise sündmuse negatiivseid mõjusid, tagajärgi lastele, nende peredele ja töötajatele
- Edendada nii töötajate kui perede toimetulekut

Varase kriisisekkumise 5 elementi

- Turvalisuse, kaitstuse tunne
- Rahustamine
- Enese- ja meeskonna/kogukonna tõhusus
- Sidusus, sotsiaalne toetus
- Lootus

KOOSTÖÖ

- algab juba ENNE kriise
- milline on iga osapoole roll?
- milliseid ülesandeid tuleb täita?
- kuidas jaguneb vastutus?

KOKKUVÕTTEKS

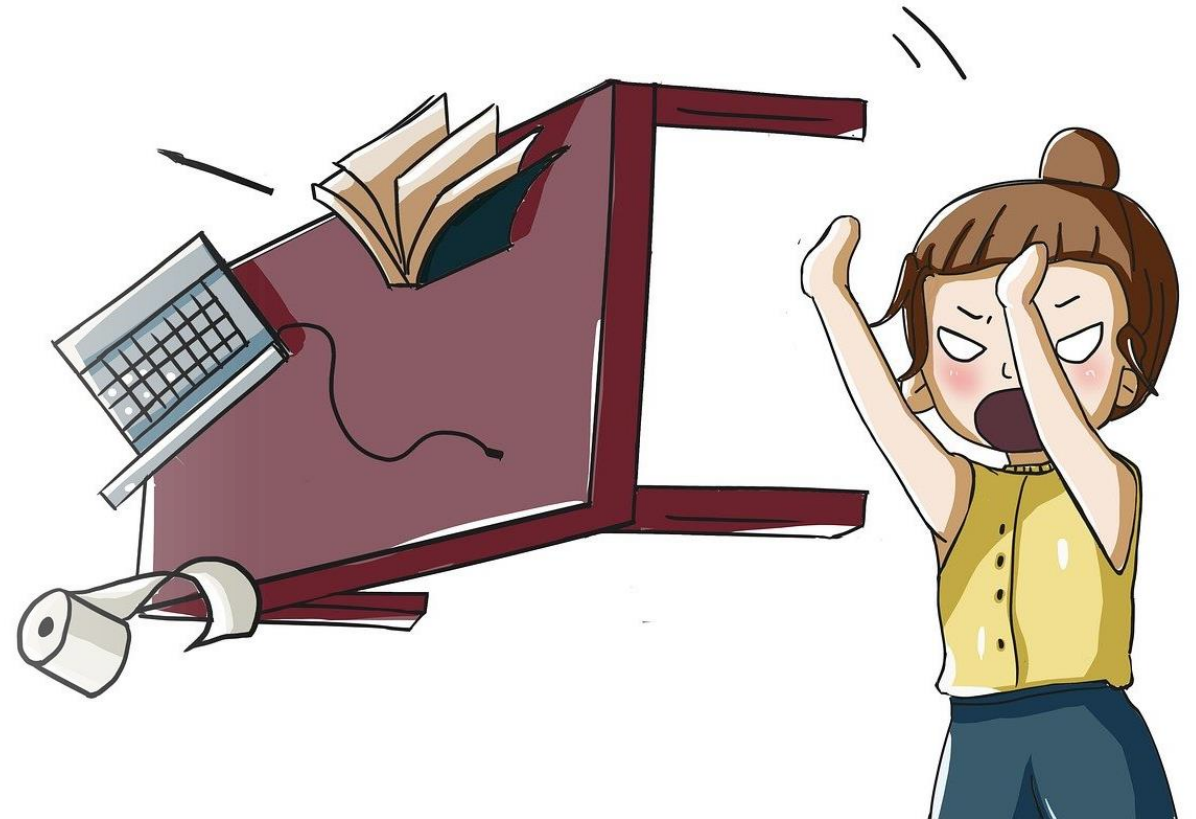
- KÕIK MEIE KOGEMUSED, VÄLJAÕPE, TREENING ON OSA KOGU MEIE REAGEERIMISE OSKUSEST, VALMIDUSEST
- KRIISIJUHTUMI AJAL ME KASUTAME (KIIRELT) OMA KUHJUNUD, OMANDATUD KOGEMUSI

Kuidas käitub traumeeritud laps lasteaias ja koolis?

Koolikeskkonna akadeemilised ja sotsiaalsed väljakutsed võivad olla päästikuks traumareaktsioonile

ning see väljendub ettearvamatu, impulsiivse või muul moel sobimatu käitumisena.

(Carrion ja Wong 2012; Perry 2006; Souers ja Hall 2016)

Harjumuspärane vaatenurk

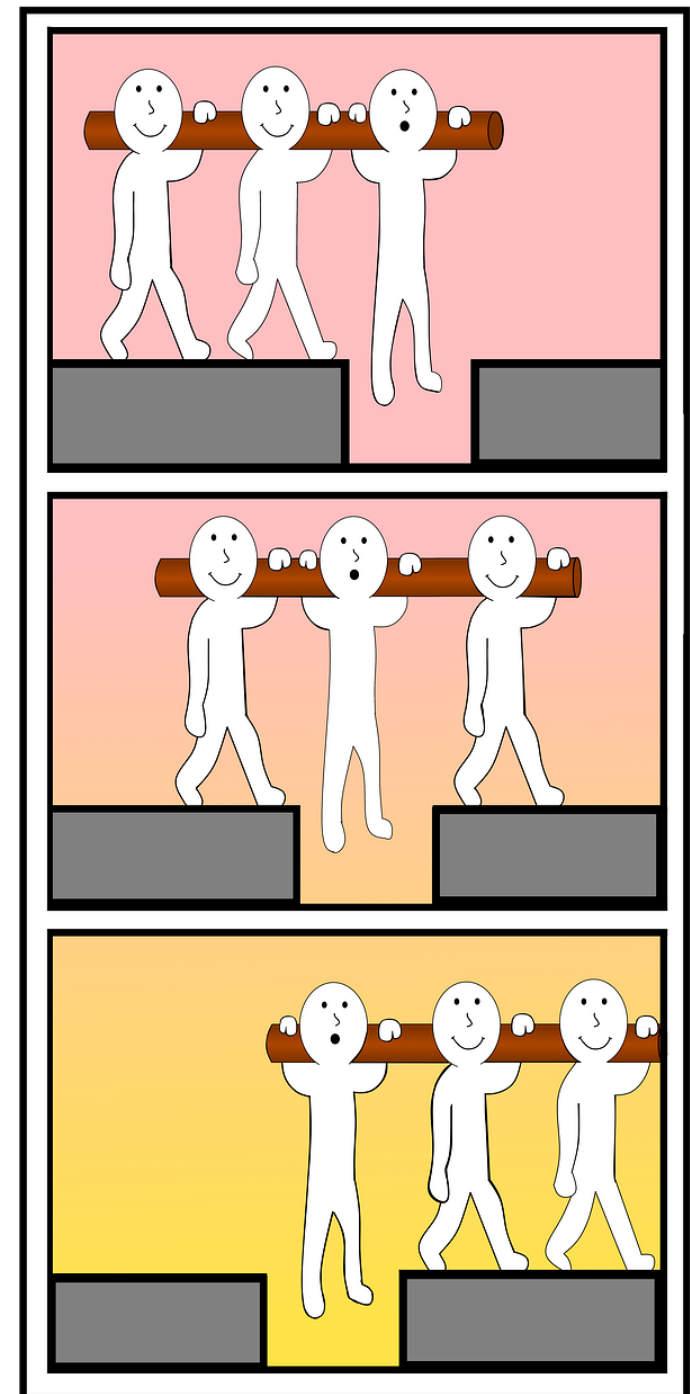
- Nad on halvad
- Neid tuleb karistada
- Nad ei hooli
- Me peame lõpetama nende välja vabandamise
- Nad tahavad lihtsalt tähelepanu
- Mis sul viga on?

Traumateadlik vaatenurk

- Neil on raske
- Nad vajavad tõhusat sekkumist
- Nad hoolivad, aga neil puuduvad vajalikud oskused ja arusaamine
- Me peame õppima aru saama, kuidas trauma mõjutab lapse arengut
- Nad vajavadki tähelepanu
- **Mis sinuga juhtus?**

Teadlikkus

- Enesehoid ja eneseabivõtted
- Traumateadlik organisatsioon
  - Kriisiplaan
  - Rollijaotus
  - Mis on olemas? Mida oskame? Millest puudust tunneme?
- Võrgustik
  - Kes saab aidata/ keda kaasata?
  - Piirkonna võimalused?

Mida teeb Rajaleidja?

- **Õppenõustamine**
  - Lapse raskuste, õpiteed takistavate tegurite, vajaduste väljaselgitamine
  - Haridusspetsialistide nõustamine
  - Lapsevanemate nõustamine
- **Kooliväline nõustamismeeskond**
  - Haridussoovitus lapsele sobivate õppe- ja kasvatustingimuste korraldamiseks
- **Kriisiabi haridusasutustele**
  - Haridusasutuse kriisimeeskonna toetamine tavapärase toimimise taastamisel ja kõrvalmõjude ennetamisel
- **Kovisioonid**
  - Laste ja noortega töötavatele spetsialistidele

Rajaleidja kriisimeeskond

Millal pöörduda?

Kriitilises olukorras, kui on vaja nõu, kõrvalpilku, abi. Kriisimeeskonnast on kriisi olukorra toetamise jaoks kasu kõige enam esimestel päevadel. Pöörduda esimesel võimalusel!

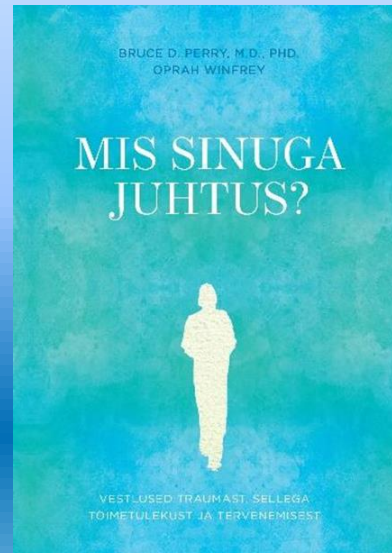
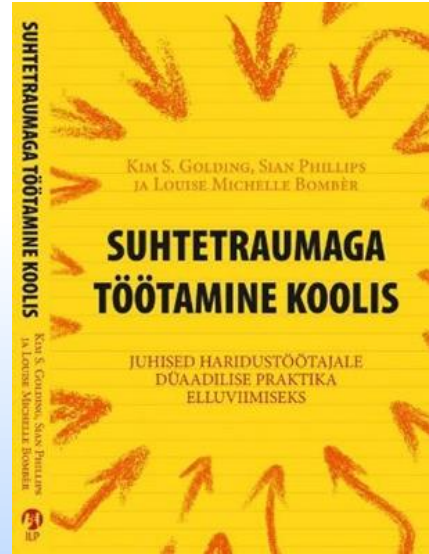
Kelle poole pöörduda?

Kriisimeeskond on üle Eestiline. Pöörduda oma piirkonna Rajaleidja büroo juhataja poole. Kontaktid Rajaleidja kodulehel <https://rajaleidja.ee/keskused/>

Mida Rajaleidja pakub?

Eesmärk on taastada kriisi korral võimalikult kiirelt asutuse tavapärane toimimine ning pakkuda haridustöötajatele nõustamist esimestel sekkumistel (info edastamine lastele, vanematele, arutelutunnid lastele jm). Põhinetakse haridusasutuse kriisiplaanil.

NB! Rajaleidja on toeks olukorraga tegelemisel koostöös haridusasutuse spetsialistidega. Rajaleidja ei võta olukorda üle.

HARIDUS- JA NOORTEAMET

Rajaleidja *10*

Meeldivat koostööd!

Tiina Kütt

Rajaleidja võrgustiku juht

tiina.kytt@harno.ee

56 997548

www.rajaleidja.ee

7350 700

rajaleidja@harno.ee